

Rotačné plochy

Mgr. Miroslav Tisoň

Katedra algebry, geometrie a didaktiky matematiky
Fakulta matematiky, fyziky a informatiky
Univerzita Komenského
Bratislava

Téma plôch technickej praxe je súčasťou mnohých učebníc i odborných článkov z oblasti geometrického modelovania. Pri štúdiu týchto plôch je vhodné zamerať sa na syntetický ale aj analytický prístup, čím sa zabezpečí získanie súhrnnejších informácií o plochách.

Motiváciou k napísaniu diplomovej práce boli stavebné objekty vytvorené z rotačných plôch. Napríklad:

McDonnell Planetarium v Saint Louis,
Missouri, USA

Zdroje: <http://www.answers.com/topic/mcdonnell-planetarium-jpg>, 2.4.2006

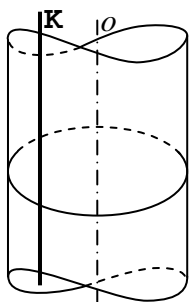
Foster and Partners, Mary Axe 30,
Londýn, GB

http://www.channel4.com/culture/microsites/B/building/image_30sma_01.html, 2.4.2006

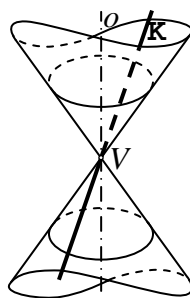
Práca je rozdelená na dve časti a to prvú (kapitoly 1. – 5.), kde sú zaradené základné pojmy z analytickej geometrie a diferenciálnej geometrie kriviek a plôch, s ktorými sa následne pracuje v druhej časti pri vlastnom štúdiu rotačných plôch (kapitoly 6. – 9.).

Toto štúdium sa sústreďuje na základné pojmy a vlastnosti rotačných plôch, ich generovanie pomocou triedy rotácií. Analytický prístup štúdia rotačných plôch je doplnený o vybrané vlastnosti týchto plôch, ktoré sú študované synteticky (konštrukcia bodu na ploche, konštrukcia meridiánu plochy, dotyčnica v bode plochy, rez plochy rovinou).

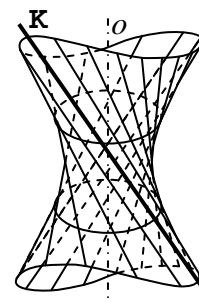
Klasifikácia rotačných plôch je vygenerovaná podľa typu tvoriacej čiary. Prvým typom sú priamkové rotačné plochy – tvoriacou čiarou je priamka. Podľa vzájomnej polohy priamky a osi rotácie získame priamkové rotačné plochy:

Rotačná valcová plocha

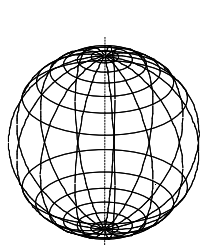

Rotačná kužeľová plocha

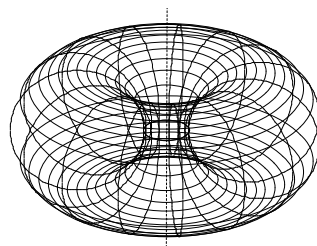

Jednodielný rotačný hyperboloid

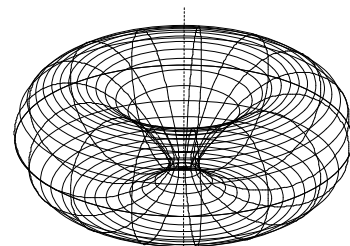
Druhý typ tvoria cyklické rotačné plochy – tvoriacou čiarou je kružnica. Opäť podľa vzájomnej polohy tvoriacej kružnice a osi rotácie dostaneme rotačné plochy:

Guľová plocha

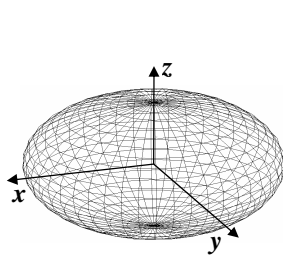

Anuloid

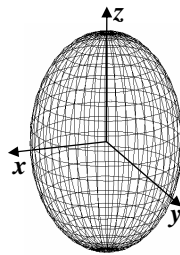

Globoid

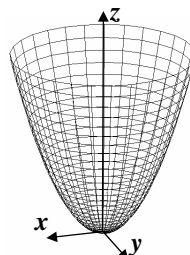
Tretiu skupinu plôch v tejto klasifikácii tvoria rotačné kvadratické plochy – kde tvoriacou čiarou je regulárna kužeľosečka. Známe sú tieto plochy:

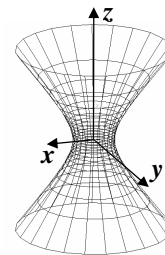
Sploštený rotačný elipsoid

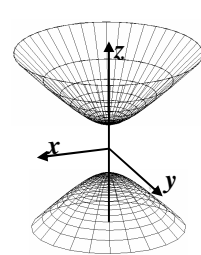
Predĺžený rotačný elipsoid

Rotačný paraboloid

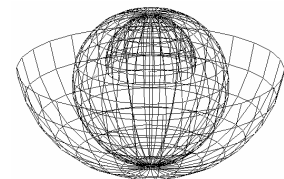
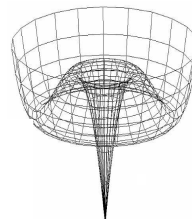
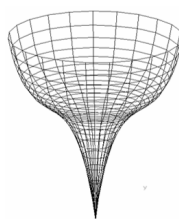
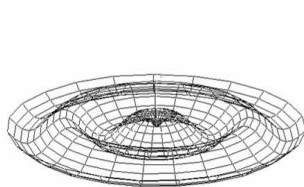

Jednodielny rotačný hyperboloid

Dvojdielny rotačný hyperboloid

Mimo tejto klasifikácie sú v diplomovej práci vygenerované rotačné plochy, ktoré vzniknú použitím, na pozícii tvoriacej čiary, napr. funkcie sínus, Bèzierovej kubiky, kubickej funkcie, logaritmickkej špirály a mnohých ďalších kriviek. Pre všetky rotačné plochy je uvedené parametrické vyjadrenie tvoriacej čiary i výslednej rotačnej plochy, ktoré je doplnené grafickou ilustráciou sústavy u a v čiar na príslušnej ploche.

Grafická ilustrácia obrázkov je spracovaná grafickými nástrojmi programu Microsoft Word 2003, niektoré pomocou programu Cabri II plus a programu Surfaces.exe.

